

ÖKSE OTU TEMALI TASARIMLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

A RESEARCH ON MISTLETOE THEMED DESIGNS

Müzeyyen Aygün**

Öz

Ökse otu yarı parazit bir bitki olup dört mevsim yeşildir. Ağaç dalları üzerinde kümeler şeklinde yetişir. Meyveleri nohut büyüklüğünde ve beyazdır. Ökse otu toplumlarda saygı duyulan bir bitki olmuş, tıpta tedavi amaçlı kullanılmış, sanatta ise esin kaynağı olarak sanatçıların ilgisini çekmiştir. Ağaçların dallarında yetişen ve çekici inci benzeri, parlak meyveleri ile tasarımlara ilham kaynağı olmuştur. Ökse otu 1800 ve 1900'lü yıllarda günlük kullanım eşyalarını süslemek için oldukça popüler olmuştur. Araştırmada ökse otu temalı tasarımlar literatür taraması ile araştırılarak ifade edilmiştir. Ökse otu hakkında alan, yazın (literatür) taraması yapılarak derlenen bilgiler ve görsel malzemeler doğrultusunda ökse otu temalı tasarımlar ele alınmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda ökse otunun kartpostal, pul, ev dekorasyonu ve ev eşyalarında, aksesuar ve mühürlerde kullanıldığı görülmüştür. Özellikle 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarından kalma parçalarda ökse otu motifinin moda olduğu söylenilebilir. Bu ökse otu öğelerinin çoğu, İngiltere ve Britanya İmparatorluğu'nda Edward dönemiyle çıkan Art Nouveau tarzında tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ökse Otu, Tasarım, Tema, Art Nouveau.

Abstract

Mistletoe is a semi-parasitic plant and is green in all seasons. It grows in clusters on tree branches. Its fruits are the size of chickpeas and white. Mistletoe has become a respected plant in societies, has been used for therapeutic purposes in medicine, and has attracted the attention of artists as a source of inspiration in art. It has inspired designs with its attractive pearl-like, shiny fruits that grow on the branches of trees. Mistletoe was very popular in the 1800s and 1900s to decorate everyday items. In the research, mistletoe themed designs were expressed by researching the literature. Mistletoe themed designs were discussed in line with the information and visual materials compiled by scanning the field and literature (literature) about mistletoe. As a result of the researches, it has been seen that mistletoe is used in postcards, stamps, home decorations and household goods, accessories and seals. It can be said that the mistletoe motif is in fashion, especially in pieces from the late 19th and early 20th centuries. Many of these mistletoe items were designed in the Art Nouveau style, which coincided with the Edwardian era in England and the British Empire.

Keywords: Mistletoe, Design, Theme, Art Nouveau.

Araştırma Makalesi // Başvuru tarihi: 02.03.2023 – Kabul tarihi: 26.09.2023.

* Çalışma 10-11 Mayıs 2022 tarihlerinde 4. Uluslararası Multidisiplinler Sosyal Bilimler Kongresinde sunulan ve sempozyum özet kitabında yer alan bildiriden üretilmiştir.

**Dr. Öğretim Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Gediz Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, muzeyyen.aygun@dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6948-044X>, Kütahya/TÜRKİYE.

1. Giriş

Ökse otu bitkisi Türkiye’de: ökse otu, burç, purç, gökçe otu, güvelek, gövelek, çampir olarak bilinir. Ökse otu isminin kullanımı halk arasında daha fazla yaygınlık kazanmıştır. Bitkinin meyvelerinin içindeki yapışkan madde çubuklar üzerine sürülerek *ökse* denilen küçük kuşları yakalamak için tuzaklar yapılmaktadır. Bu nedenle bu bitkiye ökse otu ismi verilmiştir. Kavak, söğüt, elma, armut, ıhlamur, erik, ceviz, fındık, kestane, meşe, çamgillerde vb. odunsu bitkilerde kümeler şeklinde yetişen ökse otu yarı parazit bir bitkidir ve dört mevsim yeşildir (Görsel1). Ökse otu; 50-60 cm kadar boylanabilen, derimsi bir yapısı olan, iki evcikli bir bitkidir. Nohut büyüklüğünde beyaz meyveleri mevcuttur. Meyvelerin içinde bir iki adet tohum bulunur ve tohumların etrafında yapışkan bir madde vardır (Temür, 2006:1-4).

Görsel 1. Aygün, *Ökse Otu*, 2021, Anadolu Ekolojisinden Tekstil Tasarımına Özgün Yaklaşımlar: Kütahya Örneği, Yayımlanmış Doktora Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Sanatta Yeterlik.

Ökse otu toplumlarda saygı duyulan bir bitki olmuş, tıpta tedavi amaçlı kullanılmış, sanatta ise esin kaynağı olarak sanatçıların ilgisini çekmiştir. Pagan inancına göre ökse otu insanı kötü ruhlardan ve kötülükten korumaktadır. “Ökse otunun eski çağlardan itibaren birçok tıp bilgini tarafından kullanıldığı bilinmektedir. 20. yüzyılın başlarında İsviçreli tıp doktoru Rudolf Steiner’in geliştirdiği alternatif (antroposofikal) tıp uygulamalarında da yer tutmuştur. Steiner, ökse otunun bilimsel araştırmalarda kullanılmasına öncülük etmiştir” (Önay, 2002:2).

Eski çağlarda yaşayan Kuzey Avrupa’daki Druidler ve diğer Pagan milletleri; özellikle ökse otunun meşe ağaçlarına sarılı olması ve bu olayın nadir görülen bir durum olmasından dolayı bitkiye saygı duymuşlardır. Bitkinin tuhaf bir şekilde toprakta değil de ağaçların üzerinde yetişmesi

bitkiyi ilginç kılmıştır. Eski çağlardan günümüze kadar ökse otuna duyulan saygı, Hıristiyan geleneği olan Noel'de kapı girişlerine ökse otu asma ritüeline dönüşmüştür (Temür, 2006:4).

Batılılar, meşe ağacının bedeninde büyüyen ökse otunu ağacın kalbi olarak görürler. Ağacın yaprakları kışın kuruduğu halde kalbi olan ökse otu yaprakları canlıdır. Bu nedenle ökse otunu kutsal kabul etmişlerdir (Serrican Kabalcı, 2018:111).

Bilge olarak nitelendirilen Druidler Protagorasçı bir felsefenin taşıyıcıları olarak kabul edilirler. Romalıların istilasına Galya ve Britanya'da direnen Druidler bir popüler kültür ürünü olan "Asterix ve Obelix" isimli çizgi roman, çizgi film ve sinema filmleriyle tanınırlar. Büyücülük, kazanda iksir yapma metaforu, beyaz giyinen Druid büyücüleri, meşe ağacı, ökse otu, kutsal ağaçlar ve koruluklar, doğaüstü güç kazandıran büyü ve iksirler bu filmlerden tanıdığımız antik Druidizm'de karşılığı olan öğelerdir (Güven, 2015:330).

Druidler için kutsal olan ökse otu belirli bir zamanda ve özel bir altın orakla beyaz kaftan giyerek büyük bir törenle kesilirdi. Ökse otunun kesim sırasında asla yere değmemesi gerektiğinden kesilirken hasat alanı bir bezle kapatılırdı. Katolik Kilisesi, Pagan dernekleri nedeniyle ökse otunun kullanımını yasaklasa da şeytanlardan, cadılardan ve ruhlardan ve ateş, titreme ve nöbet gibi bir dizi hastalıktan koruduğuna inanıldığı için gizlice kullanılmaya devam edilmiştir. Eve asmanın mutluluk ve huzur getirdiğine inanıldığından genellikle yıl boyunca bir sonraki Noel'e kadar evde asılı bulundurulmuştur ([http 1](http://1)).

19. yüzyılda, ökse otunun altında öpüşmek popüler bir gelenek haline gelmiştir. Bu gelenek, popüler hayal gücünü ele geçirmiş ve buna yapılan göndermeler; eski Noel illüstrasyonlarında, şarkılarında, hikayelerinde ve şiirlerinde hala varlığını sürdürmektedir. Ayrıca ökse otunun geçmişten günümüze kartpostal, ev dekorasyonu, aksesuar ve mühürlerde kullanıldığını ifade etmek mümkündür.

Ökse otu, tasarımcılar için gizemli bir bitki olmuştur. Ağaçların dallarında yetişen ve çekici inci benzeri parlak meyveleri ile tasarımlara ilham kaynağı olmuştur. Tasarımda "ilham kaynağı veya tema kullanmak tasarımda orijinallik ve yaratıcılığı arttırmak için gereklidir" (Mete'den akt. Koca vd., 2009:92). Tema; iyi bir tasarımın esası, onu kişisel ve özgün yapacak unsurdur (Seivewright, 2012:46). Bu bağlamda ökse otunu tasarımcılar geçmişten günümüze tasarımlarına tema olarak kullanarak tasarımlarının orijinallliğini ve yaratıcılığını arttırmışlardır. Aynı zamanda tasarımın en temel kaynaklarından biri doğadır "Tasarım, kültürel değerlerin ve sembollerin metalaştığı özgün prototiplerin ürüne dönüştürülmesidir" (Gürcüm ve Çifçi, 2017:3). Yaprığını

dökmeyen ökse otu ölümsüzlük ve kış gündönümünde yeni doğumu sembolize eder. Daha önce de ifade edildiği gibi Druidler ökse otunun kutsal olduğuna inandıkları için; korunma, bereket, sevgi ve sağlıkla özdeşleştirirlerdi (Wilkinson, 2010:80). Dolayısıyla ökse otu bu gibi sembolik anlamlarından dolayı da bir tasarım nesnesi olmuştur.

2. Yöntem

Tasarımcılar için doğa, geçmişten günümüze esin kaynağı olmuş ve olmaya da devam edecektir. Doğadaki biçim ve renkler, tasarımcıların tasarımlarına yansımıştır. Resim, seramik, heykel, mimari, tekstil gibi birçok tasarım alanında doğadaki bitkilerden form, şekil, doku, renk anlamında yararlanılmaktadır. Oldukça fazla renge ve biçime sahip olan bitkiler, sanatçıların ve tasarımcıların ilgisini çekmiş onların tasarımlarının temasını oluşturmuştur. Ökse otu da ağaçların dallarında yetişen ve çekici inci benzeri, parlak meyveleri ile tasarımcılara ilham kaynağı olmuştur.

Araştırmada; ökse otu temalı tasarımlar, belge incelemesi tabanlı nitel araştırma ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ile ökse otu temalı tasarımlar ifade edilmiştir. Araştırmada ökse otu temalı tasarımlar ve tasarımlarına ökse otunu yansıtan sanatçıların çalışmaları incelenerek tasarımlarından örnekler verilmiştir.

Literatür araştırması ile ökse otu temalı; kartpostal, ev dekorasyonu, aksesuar ve mühürlere ulaşılmıştır. 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarından kalma tasarımlarda ökse otu öğelerinin çoğunun, Art Nouveau tarzında tasarlandığı görülmüştür. Art Nouveau sanat akımında; zarif dekoratif süslemeler ön plana çıkar, kıvrımlı bitkisel desenler sıklıkla kullanılır. Art Nouveau sanat akımı ile ökse otu temalı kolye, küpe, broş, saat ve kemer gibi aksesuarlara yer verilmiştir.

3. Ökse Otu Temalı Tasarımlar

3.1 Kartpostallarda Ökse Otu

“Kartlar, plaklar, dekorasyonlar, masa örtüleri, dergiler, vb. 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarından kalma parçalarda ökse otu (*Viscum album*) motifinin moda olduğu

görülmektedir (Görsel 2a). Bu ökse otu öğelerinin çoğu, İngiltere ve Britanya İmparatorluğu'nda Edward dönemiyle çakışan Art Nouveau tarzındadır” (http 2).

Marcus Ward & Co. Yayıncılık tarafından 19. yüzyılın ikinci yarısında tasarlanan ve Victoria ve Albert Müzesi'nde sergilen Noel tebrik kartının ana teması olan ökse otunun altından öpüşme geleneği, düşmanların ökse otu altında ateşkes ilan ederek yeminlerini bir öpücükle mühürlediği eski bir İskandinav uygulamasından kaynaklanmaktadır. Burada öpücük, ruh alışverişini simgelemektedir. Barışı ve uzlaşmayı teşvik etmenin yanı sıra, ökse otunun tıbbi ve iyileştirici özelliklere sahip olduğuna da inanılmaktadır (Görsel 2b).

Ünlü İtalyan illüstratör Sofia Chiostrri'nin 1900'lü yıllarda Art Deco ökse otu temalı Noel kartpostalları tasarlamıştır (Görsel 2c). Sofia, setler halinde basılan birçok stilize çekici kartpostal tasarlamıştır. Çalışmalarında, Art Deco dönemi dediğimiz modernist dekoratif trendlerden etkilenmiştir. Kartpostalları İtalya'da Ballerini ve Fratini tarafından yüksek kaliteli dokulu kartlara basılmış ve birçok dilde satılmıştır.

Görsel 2. Ökse Otu Kartpostal: a. Anonim, *Ökse Otu Litografisi Kartpostalı ve Detay Görünümü*, 1905 Dolayları, Almanya.; b. Marcus. Ward & Co. Yayıncılık, *Ökse Otu Noel Tebrik Kartı*, 19. Yüzyılın İkinci Yarısı, Victoria ve Albert Müzesi.; c. Chiostrri, *Art Deco Ökse Otu Noel Kartpostalları*, b.t., İtalya.

3.2. Posta Pullarında Ökse Otu

“İskoçyalı gazeteci ve matbaacı olan James Chalmers’in abonelerine göndereceği gazetelerin üzerine baskılı yuvarlak bir kâğıt yapıştırarak göndermesi günümüzdeki pulun başlangıcı olarak kabul edilmektedir” (Fırat; 2019:8). “Zarfların üzerinde yer alan bir hizmet bedeli olarak pul, daha sonra farklı tema ve görsel uygulamalarla zenginleşen bir iletişim ve tasarım aracı olmuştur” (Tarlakazan, 2018:712).

Parazit çiçekli bitkilerin 12 soyundan sekizi şu anda posta pullarında temsil edilmektedir. Pullarda en sık görülen cins *Rafflesia*'dır ve hemen ardından *Viscum* (ökse otu) gelir. Bazı parazitik kapalı tohumlular orkideler kadar güzel olduğu için tamamen posta pullarında sergilenmeyi hak etmektedir. *Rafflesia* pullarda temsil edilecek popüler bitkidir. Bir sonraki en popüler konu *Viscum*'dur (Nickrent ve Vartak, 2021:1538- 1539).

Ökse otu posta pullarında genellikle Noel kutlamaları anısına ve yardım pulu amaçlı doğal güzellikleri görsel olarak ifade etmek için bitki illüstrasyonu şeklinde tasarlanmıştır. Helio Courvoisier S.A. tarafından 1978 yılında Guernsey Noel kutlamaları için “29,3 x 48,7 mm ebatında” ökse otu hatıra posta pulu tasarlanmıştır. Çok renkli Foto gravür baskı ile basılan pul granit kâğıttandır (Görsel 3a). Aynı zamanda Colleen Corlett tarafından da 1973 yılına ait Yugoslavya ökse otu posta pulu “26 x 36 mm ebatında”, gravür baskıdır. Doğal güzellikleri görsel olarak ifade etmek için bitki illüstrasyonu şeklinde çok renkli olarak tasarlanmıştır (Görsel 3b). 1999 Noel kutlamaları için yine Colleen Corlett tarafından ökse otu hatıra pul tasarlanmıştır. “30,8 x 38,2 mm ebatında” olan hatıra pul çok renkli olarak tasarlanmış, ofset baskı ile basılmıştır (Görsel 3c).

Pro Juventute, 1912 yılında kurulan İsviçre'de bir yardım kuruluşudur. İsviçreli çocukların ve gençlerin hak ve ihtiyaçlarını desteklemeye adanmış bir hayır kurumudur. 1913'ten bu yana, İsviçre postanesi Pro Juventute'un çalışmalarını desteklemek için her yıl yardım pulu serisi yayımlamıştır. İsviçrede Hans Schwarzenbach tarafından tasarlanan 1974 tarihli Pro Juventute yazılı ökse otu yardım pulu Fotogravür baskıdır. Pul, çok renkli olup fosforlu kâğıttır (Görsel 3g). Çocuk kitapları yazarı ve illüstratör olan Eleonore Schmid de Pro Juventute yardım kuruluşu için ökse otu yardım pulu tasarlamıştır. 1997 yılı için tasarlanan ökse otu yardım pulu çok renkli foto gravür baskı ile yapılmıştır (Görsel 3d).

Doğa olaylarını vurgulamak için ökse otu pul tasarımları yapılmıştır. 2013 tarihli donlar ve doğa temalı ökse otu hatıra pulu Michael Pollard'ın tablolarından basılmıştır. Pul, çok renkli ofset litografi baskı ile basılmıştır (Görsel 3e). Aynı zamanda kış mevsiminde bile yeşil kalan ökse otunun kış yeşilliğini ifade etmek için 2014 yılında ATM Etiket pulu tasarlanmıştır. Pul "55 x 24,5 mm ebatında", çok renkli ve fotogravür baskıdır (Görsel 3f).

Görsel 3. Ökse Otu Posta Pulları: **a.** Courvoisier, Noel Hatıra Pulu Noel Çiçekleri Serisi, Baliwick Gövdesi, 1978, Guernsey.; **b.** Corlett, Ökse Otu Posta Pulu, 1973, Yugoslavya.; **c.** Corlett, Noel Hatıra Pulu, 1999, Jersey.; **d.** Schmid, Pro Juventute Yardım Pulu, 1997, İsviçre.; **e.** Pollard, Ökse Otu Doğa Olaylarını Vurgulayan Pul, 2013, Jersey.; **f.** Stephens, Ökse Otu ATM Etiket Pulu, 2014, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı.; **g.** Schwarzenbach, Pro Juventute Ormanın Zehirli Bitkileri, 1974, İsviçre.

3.3 Ev Dekorasyonunda ve Ev Aksesuarlarında Ökse Otu

Ökse otu, özellikle 1800 ve 1900'lü yıllarda sadece Noel için değil genel olarak günlük kullanımda insanların eşyalarını süslemek için de popüler olmuştur. Masa örtüleri, çarşaf, duvar kâğıtları, avize, masa mührü, kâse ve vazolarda yaygın olarak kullanılmıştır. "20. yüzyılın ikinci yarısında Fransız D. Porthault evi tarafından ökse otu deseninde serigrafi baskı çarşaf üretilmiştir" (http 3; Görsel 4a). Aynı zamanda 1965 yıllarında ökse otu desenli İsviçre keten mendilini Toronto otelinin Noel hediyesi promosyon ürünü olarak verdiği bilinmektedir.

C. F. A. Voyse tarafından yaklaşık 1900'lü yıllarda Londra'da siyah, beyaz ve sarı dikey çizgilerden oluşan bir arka plana sahip, ağaçların ve ökse otlarının arasına tünemiş, resmileştirilmiş, soluk yeşil kuş çiftlerinden oluşan yatay bir çizgiyi gösteren bir duvar kâğıdı tasarlanmıştır. Kâğıt üzerine kurşun kalem ve sulu boya ile boyanmış ve mürekkep ile imzalanarak notlar yazılmıştır (http 4). Bu duvar kağıdı Victoria ve Albert Müzesi'nde sergilenmektedir (Görsel 4b).

Viktorya ve Edward döneminde, Sèvres-Limoges' de André-Fernand Thesmar tarafından 1891 yılında ökse otu ile süslenmiş emaye işi kâse Art Nouveau tarzında tasarlanarak Petit Palais Müzesinde "Paris 1900, Gösteri Şehri Sergisinde" sunulmuştur (Görsel 4c). Ayrıca 18. yüzyıl dolaylarında kabartmalı ökse otu motifli İngiliz mat sırlı beyaz çini (ironstone) sürahi tasarlanmıştır (Görsel 4d).

Art Nouveau döneminde Fransız sanat seramiklerinde önde gelen bir figür olan Fransız seramikçi Auguste Delaherche yaklaşık 1893 yıllarında ökse otu vazo tasarlamıştır. (Görsel 4e). 1900'lü yıllarda Neuwelt'de Kont Harrachsche Cam Fabrikasında cilalı ve kabartma altınla boyanmış krom aventurin cam vazo, meyveli ökse otu ile tasarlanmıştır (Görsel 4f).

Usta gümüşçü Charles Murat, Art Nouveau som gümüş ökse otu fincan takımları, peçete yüzüğü, bıçak, tütün kılıfı ve masa mührü tasarlamıştır (Görsel 4g; Görsel 4h; Görsel 4ı; Görsel 4 i). Sanatçı antik Fransız som gümüş Art Nouveau ökse otu temalı tasarımlarını kendi imzasıyla imzalamıştır. Bu imza Charles Murat'ın markası olarak CM baş harflerinden oluşmaktadır. Fransız som gümüş peçete yüzüğü, Art Nouveau döneminin tipik bir motifi olan ökse otu deseni ile rölyefte tasarlanmıştır (Görsel 4h). Charles Murat baştan sona ökse otu dallarıyla kabartılmış, Art Nouveau gümüş sigara tabakasını yaklaşık 1900'lü yıllarda tasarlamıştır. Tabaka menteşeli kapaklı dikdörtgen formdadır (Görsel 4ı). Ünlü gümüşçü ve kuyumcu Charles Murat'tan güzel ve koleksiyon değeri yüksek antika eski mum damga mühür 1900'lerin oldukça erken damgasıdır. Gümüş mühür Fransa'da katı gümüşten yapılmış olup çiçekli yazıyla ters oyulduğu gibi CW monogramı ile elle oyulmuştur. Mühür ökse otu yaprakları ve meyvelerinden oluşan Art Nouveau dönemi tasarımına sahiptir, desen mührün önünde ve arkasında aynıdır (Görsel 4i).

Cam sanatçısı ve ahşap işçisi olan Jacques Grüber aynı zamanda usta bir cam işçisidir. Eserlerinde natüralizmden ve sembolizmden ilham almıştır. Eserleri, zamanın cam yapım tekniklerinin gerçek bir sentezidir. Natüralizmden ilham alarak 1903-1904 yıllarında tasarladığı ökse otu avize, Grüber'in cam ve bronz yapımının en iyi sentezleri arasındadır. Ökse otunun bir dalından oluşan ferforje avize Nancy Okulu Müzesinde sergilenmektedir (Görsel 4j).

Görsel 4. Ökse Otu Ev Dekorasyon ve Ev Aksesuarları: **a.** D. Porthault Evi, *Ökse Otu Serigrafisi Baskı Çarşaf*, 20. Yüzyılın ikinci yarısı, Fransa.; **b.** C. F. A. Voyse, *Ökse Otu Duvar Kâğıdı*, 1900, Victoria Albert Müzesi.; **c.** Thesmar, *Ökse Otu Kase*, 1891, Petit Palais Müzesi.; **d.** Anonim, *Ökse Otu Motifli Mat Sırlı Beyaz Çini (Ironstone) Sürahi*, 18. Yüzyıl, İngiltere.; **e.** Delaherche, *Ökse Otu Vazo*, 1893, Cleveland Sanat Müzesi.; **f.** Kont Harrachsche Cam Fabrikası, *Meyveli Ökse Otu Cam Vazo*, 1900, Neuwelt.; **g.** Murat, *Ökse Otu Tasarımlı Gümüş Çay Fincanı ve Fincan Tabacağı*, 1880, Fransa.; **h.** Murat, *Som Gümüş Art Nouveau Peçete Yüzüğü*, 1900, Fransa.; **i.** Murat, *Art Nouveau Ökse Otu Gümüş Tütün Kutusu*, 1900, Fransa.; **j.** Grüber, *Ökse Otu Avize*, 1903-1904, Nancy Okulu Müzesi.

3.4 Aksesuar Tasarımında Ökse Otu

Zarif dekoratif süslemelerin ön plana çıktığı, kıvrımların ve bitkisel desenlerin sıklıkla kullanıldığı bir sanat akımı olan Art Nouveau sanat akımı ile ökse otu temalı altın ve gümüşten kolye, küpe, broş, saat ve kemer gibi aksesuarlar tasarlanmıştır. “1810 -1910 arasında zirvesini yaşayan Art Nouveau akımı çiçek, kuş ve yusufçuk gibi yumuşak, organik, bir estetik anlayış ve

motiflerle nitelendirilmiştir” (Galton, 2012:18). Bu dönemde ökse otu estetik yapısı ile mücevher tasarımcılarının tasarımlarını süslemiştir. Ökse otu tasarımlı aksesuarların günümüze ulaşan bazı örneklerinin tasarımcıları bilindiği gibi bazılarının tasarımcıları da bilinmemektedir.

1910 yıllarına ait C. H. Meylan Brassus (Görsel 5a) ve Plojoux Genève (Görsel 5b) Art Nouveau sarı altın emaye saatlerin ökse otu motifi ile tasarlandığı görülmektedir. Ayrıca Patek Philippe Saatleri 'de 1900'lü yıllarda incilerle vurgulanan üç boyutlu ökse otu süslemeli özenli bir şekilde işlenmiş kasasıyla Art Nouveau tarzının çarpıcı bir örneği olan saat tasarlamıştır (Görsel 5c).

Michael Michaud, dünyanın dört bir yanından topladığı bitkilerden güzel ve dünyaca ünlü mücevherler tasarlamaktadır. Koleksiyonlarında doğrudan botanik unsurlardan oluşturulan kalıpları kullanarak doğanın enfes güzelliğini tasarımlarına yansıtmaktadır. Michael Michaud, tasarımlarını doğrudan doğal unsurlardan oluşturulduğu için çalışmalarını "doğanın kopyaları" olarak tanımlar. Michaud, koleksiyonunu oluşturmak için doğrudan bitkilerden elde ettiği kalıplar ile doğal dünyanın enfes güzelliğini ve karmaşık ayrıntılarını yansıtan doğanın kopyalarını oluşturmaktadır. Michael'ın tasarımları kolayca tanınabilir ve dünyanın en iyi müzelerinde, zanaat galerilerinde ve özel perakendecilerde sergilenmektedir (<http> 5). Doğadan ilham alınarak tasarlanan Michael Michaud'un küpe, kolye ve broş mücevherleri; beyaz tatlı su incilileri ile vurgulanmış, güzel-narin, el yapımı ökse otu temalıdır (Görsel 5d).

Fransız mücevher şirketi Oria, tasarımlarında doğadan ilham alarak sonsuz zarafetin sembolü olan mücevherler üretmiştir Güzel, yüksek kaliteli, altın dolgulu mücevherler üreten tanınmış Fransız şirketi, yuvarlak formda Art Nouveau ökse otu madalyon tasarlamıştır. Madalyonun önü ökse otu tasarımı ile kabartılmış, arkası ise düz ve pürüzsüzdür (Görsel 5e).

Tasarımlarında ökse otunu kullanan bir diğer sanatçı da Parisli ünlü gümüşçü Prudent Quitte'dir (Görsel 5f). Quitte 19. yüzyılın sonlarında yetenekli Art Nouveau gümüş eşya tasarımcısıdır. Prudent tasarladığı gümüş kompaktların kapaklarını ökse otu tasarımlarıyla kabartmıştır. O yıllarda kompakt madalyonlar kolye ucu olarak giderek popüler hale gelmiştir.

Bir tasarım ifadesi olan kemer aynı zamanda işlevsel bir parçadır. En yaygın kemer türü olan metal tokalı kemerlerde, “toka tasarımı birçok tasarımcının özel logolar ve değerli taşlardan

bitişler için kullanıldığı bir özellik olabilmektedir” (Lau, 2014:171). 20. yüzyılın başlarından ökse otu Art Nouveau kemer tokası yaldızlı ve gümüşlenmiş, metal ve sahte inciler ile süslenmiştir. Tasarım özelliklerine sahip süslü kemerin metal çerçeveli ve iki parçalı olarak tasarlandığı görülmektedir (Görsel 5g). Kemer tokası ökse otu ile tasarlanarak sanatsal bir etki oluşturulmuştur.

Krementz & Co Newark'ta mücevher üretiminin bir asırlık tek kalıntısıdır. Yaratıcılık, güçlü hizmet politikası ve üründe çok yönlülük, Krementz & Co.'yu 131 yıldır Newark'ta ayakta tutmuş ve onu kuyumculuk sektörünün en bilinen isimlerinden biri haline getirmiştir. Krementz & Co mücevherleri doğadan esinlenilerek tasarlanmıştır. Bitki, çiçek ve böcek figürleri inciler, elmaslar, altınlar ile işlenerek değerli mücevherler üretmiştir. Krementz & Co 18. yüzyılda ökse otu mücevherler tasarlamıştır. Marka 18. yüzyılda Art Nouveau emaye ökse otu broşu tatlı su incileri ile 14 ayar altından tasarlamıştır (Görsel 5 h; Görsel 5i; Görsel 5i).

Aksesuarlar içinde en kişisel olanı olarak kabul edilen yüzük boyutlu ve tasarımlarının karmaşık olmasına rağmen mücevher tasarımcıları tarafından titizlikle yıllarca tasarımları gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 1900'lü yıllara ait olduğu düşünülen ökse otu Fransız yapımı altın mücevher yüzük boyutlu ve değerli taşları tutan montür ile tasarlanmıştır (Görsel 5j).

Parisli kuyumcu ve sanat koleksiyoncusu olan Henri Vever aile mücevher firması Maison Vever'i yönetmiştir. Bir kuyumcu, sanat koleksiyoncusu ve yazar olarak yaptığı çalışmalarla Henri Vever, yirminci yüzyıl sanat dünyasında önemli bir rol oynamıştır. "Sanat ve zanaatı yeniden birleştirecek" yeni, modern bir tarz oluşturmaya çalışan yüzyılın başındaki bir sanat hareketi olan Art Nouveau hareketin bir savunucusudur. Vever'in Art Nouveau'ya olan ilgisi Maison Vever'in tasarımlarını etkilemiştir. 1880'lerde Maison Vever'in tasarımları çoğunlukla gelenekseldir, 1890'ların başında firma Art Nouveau hareketinin öncüsü olmuştur. (http 6). Vever mücevherleri botanik ilhamı ile tasarlamıştır. Ökse otu temalı mücevher tarak Vever'in 1900'lü yıllarda tasarladığı mücevherlerden biridir (Görsel 5k).

Lau'ya göre (2014:165), küçük aksesuarlardan olan eşarplar muhtemelen tüm aksesuarlar arasında imalatı en basit olanıdır. Büyük yüzey alanı, eşarbin temel avantajıdır. Eşarp nakış, baskı, dokuma gibi örneklerle birçok farklı tasarım özelliği taşıyabilir. Geçmişten günümüze

tasarımcılar, flora ve faunadan esinlenerek eşarplar tasarlamışlardır. Aygün' de, Anadolu Ekolojisinden Tekstil Tasarımına Özgün Yaklaşımlar: Kütahya Örneği çalışmasında ökse otu temalı eşarp deseni tasarlamıştır (Görsel 5).

Görsel 5. Ökse Otu Aksesuar Tasarımı: **a.** C.H. Meylan Brassus, *Ökse Otu Saat*, 1910, Amerika. **b.** Plojoux Genèva, *Ökse Otu Motifli Saat*, 1910, İsviçre.; **c.** Patek Philippe Saatleri, *Ökse Otu*, Yaklaşık 1900, İsviçre.; **d.** Michael Michaud Mücevher, *İncili Ökse Otu Broş ve Küpe*; **e.** Oria, *Ökse Otu Kabartmalı Altın Madalyon*, Fransa.; **f.** Quitte, *Gümüş Madalyon*, 19. Yüzyıl, Fransa.; **g.** Anonim, *Ökse Otu Kemer Tokası*, 19. Yüzyılın Sonları 20. Yüzyılın Başları.; **h-i.** Kremantz Co, *Art Nouveau Ökse Otu Broş*, 1900, Newark.; **j.** Kremantz Co, *Ökse Otu Altın Yüzük*, 1900, Newark.; **k.** Vever, *Botanik İlhamı Ökse Otu Saç Tarağı*, 1900, Fransa.; **l.** Aygün, *Ökse Otu Temalı Eşarp*, 2021, Anadolu Ekolojisinden Tekstil Tasarımına Özgün Yaklaşımlar: Kütahya Örneği. Yayımlanmış Doktora Tezi, Isparta; Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Sanatta Yeterlik.

4. Sonuç

Ökse otu (*Viscum albüm*) toplumlarda saygı duyulan bir bitki olmuş, tıpta tedavi amaçlı kullanılmış, sanatta ise esin kaynağı olarak sanatçıların ilgisini çekmiştir. Ökse otu ağaçların dallarında yetişen ve çekici inci benzeri parlak meyveleri ile tasarımlara ilham kaynağı olmuştur.

Yapılan araştırmalar sonucunda ökse otunun kartpostal, ev dekorasyonu, aksesuar ve mühürlerde kullanıldığı görülmüştür. Özellikle 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarından kalma parçalarda ökse otu motifinin moda olduğu söylenilebilir. Ökse otu öğelerinin çoğu, Art

Nouveau tarzında tasarlanmıştır. Araştırma sonucunda ökse otunun kullanımına ilişkin diğer bazı tespit ve bulgular aşağıda sıralanmıştır:

- İtalyan illüstratör Sofia Chiostrri Art Deco ökse otu temalı Noel kartpostalları tasarlamıştır.
- Ökse otu Noelin sembolü olmuş özellikle 1800 ve 1900'lü yıllarda sadece Noel için değil genel olarak günlük kullanım eşyalarını süslemek için de çok popüler olmuştur.
- C. F. A. Voyse 1900'lü yıllarda ökse otu duvar kâğıdı tasarlamıştır.
- Viktorya ve Edward döneminde André-Fernand Thesmar 1891 yıllı Art Nouveau kâse, 1893 yıllarında Fransız seramikçi Auguste Delaherche, ökse otu vazo ve Kont Harrachsche 1900'lü yıllarda ökse otu cam vazo tasarlamışlardır. Cam sanatçısı ve ahşap işçisi olan Jacques Grüber natüralizmden ilham alarak 1903-1904 yıllarında ökse dalından oluşan ferforje avize tasarlamıştır.
- Charles Murat, Art Nouveau ökse otu tasarımıyla kabartmalı gümüş, orijinal damgalı Fransız masa mührü tasarlamıştır.
- Zarif dekoratif süslemelerin ön plana çıktığı, kıvrımların ve bitkisel desenlerin sıklıkla kullanıldığı bir sanat akımı olan Art Nouveau sanat akımı ile ökse otu kolye, küpe, broş, saat ve kemer gibi aksesuarlar tasarlanmıştır.
- 1910 yıllarına ait C. H. Meylan Brassus ve Plojoux Genève Art Nouveau sarı altın emaye saatleri ökse otu motifi ile tasarlamışlardır. Ayrıca Patek Philippe Saatleri'de 1900'lü yıllarda incilerle vurgulanan üç boyutlu ökse otu süslemeli ve özenli bir şekilde işlenmiş kasasıyla Art Nouveau tarzının çarpıcı bir örneğidir.
- Michael Michaud, dünyanın dört bir yanından topladığı bitkilerden güzel ve dünyaca ünlü mücevherler tasarlamaktadır. Doğadan ilham alan mücevherler olan Michael Michaud mücevherleri beyaz tatlı su incilileri ile vurgulanmış, güzel narin, el yapımı ökse otu küpe, kolye ve broş koleksiyonu oluşturmuştur.
- Tasarımlarında ökse otunu kullanan bir diğer sanatçı da Parisli ünlü gümüşçü Prudent Quitte'dir. Prudent tasarladığı gümüş kompaktların kapaklarını ökse otu tasarımlarıyla kabartmıştır.
- Fransız mücevher şirketi Oria tasarımlarında doğadan ilham alarak sonsuz zarafetin sembolü olan mücevherler üretmiştir. Güzel, yüksek kaliteli, altın dolgulu mücevherler

üreten tanınmış Fransız şirketi Art Nouveau yuvarlak formlu önü ökse otu tasarımı ile kabartılmış madalyonlar tasarlamıştır.

- 20. yüzyılın başlarında Art Nouveau ökse otu temalı kemer tokası yaldızlı ve gümüşlenmiş metal ve sahte inciler ile süslenmiştir. Tasarım özelliklerine sahip süslü kemer, metal çerçeveli ve iki parçalı olarak tasarlanmıştır.

Kaynakça

Aygün, M. (2021). *Anadolu Ekolojisinden Tekstil Tasarımına Özgün Yaklaşımlar: Kütahya Örneği*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Sanatta Yeterlik.

Fırat, F. S. (2019). *Türkiye Cumhuriyeti Posta Pullarında Geleneksel Sanatlar Teması*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Galton, E. (2015). *Moda Tasarımında Mücevher Tasarımı*, İstanbul: Literatür Yayınları.

Gürcüm, B. H. ve Çiftçi, A. (2017). "Tekstil Tasarımında Yaratıcılık ve Esinlenme", *The Journal of Academic Social Science*, 54, s.1-19.

Güven, A. (2015). "Postmodern Dönemde Neopagan Düşünce ve Sinema", *Sinema ve Din Dergisi*, 1, s.327-338.

Kabalıcı, E. S. (2018). "'Altın Dal" daki Ağa Ruhunun Mitolojideki İzleri", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 69, s.105-118.

Koca, E., Koç, F. ve Çotuk, S. (2009). "Geleneksel Giyim Öğelerinin Esin Kaynağı Olarak Giysi Tasarımına Katkıları", *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(3), s.88-103.

Lau, J. (2014). *Moda Tasarımında Aksesuar Tasarımı*, İstanbul: Literatür Yayınları.

Nickrent, D. L. ve Vartak, A. (2021). "Parasitic Flowering Plants On Postal Stamps: Vehicles For Learning", *Current Science*, 121(12), s.1538-1548.

Önay, E. (2002). *Farklı Konakçı Ağaçlar Üzerinde Yaşayan Ökse Otu (Viscum Album) Bitkisinde Biyokimyasal Analizler*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Seivewright, S. (2012). *Moda Tasarımında Araştırma ve Tasarım*. İstanbul: Literatür Yayınları.

Tarlakazan, B. E. (2018). "Pul Tasarımlarında Osmanlıdan Günümüze Kadın Figürü", *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 7(46), s.711-727.

Temür, N. (2006). *Çam, Kavak, Söğüt ve Armut Ağaçları Üzerinde Yetişen Ökse Otu (Viscum Album L.), Bitkilerinin Antioksidan Aktivitelerinin İncelenmesi*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Wilkinson, K. (2010). *Kökenleri ve Anlamlarıyla Semboller & İşaretler Binlerce Yıllık Görsel Bir Yolculuk*. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

İnternet Kaynakları

http 1: <http://squarewithflair.blogspot.com/2010/12/merry-month-of-mistletoe.html>, Erişim tarihi: 15.02.2022.

http 2: <http://squarewithflair.blogspot.com/2010/12/merry-month-of-mistletoe.html>, Erişim tarihi: 15.02.2022.

http 3: <http://squarewithflair.blogspot.com/2010/12/merry-month-of-mistletoe.html>, Erişim tarihi: 15.02.2022.

http 4: <https://collections.vam.ac.uk/item/O86176/with-christmas-greetings-fair-mistletoe-greetings-card-marcus-ward/>, Erişim tarihi: 22.02.2022.

http 5: <https://www.thejewelonline.com/michaelmichaud>, Erişim tarihi: 22.02.2022.

http 6: <https://sova.si.edu/record/FSA.A1988.04>, Erişim tarihi: 15.02.2022.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. Aygün, “Ökse Otu”, 2021, Anadolu Ekolojisinden Tekstil Tasarımına Özgün Yaklaşımlar: Kütahya Örneği, Yayımlanmış Doktora Tezi, Isparta; Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Sanatta Yeterlik.

Görsel 2. Ökse Otu Kartpostal:

a. Anonim, “Ökse Otu Litografi Kartpostalı ve Detay Görünümü”, 1905 Dolayları, Almanya. <http://squarewithflair.blogspot.com/2010/12/merry-month-of-mistletoe.html>, Erişim tarihi: 08.03.2022.

b. Marcus. Ward & Co. Yayıncılık, “Ökse Otu Noel Tebrik Kartı”, 19. Yüzyılın İkinci Yarısı, Victoria ve Albert Müzesi. <https://collections.vam.ac.uk/item/O86176/with-christmas-greetings-fair-mistletoe-greetings-card-marcus-ward/>, Erişim tarihi: 08.03.2022.

c. Chiostri, “Art Deco Ökse Otu Noel Kartpostalları”, b.t., İtalya. <http://soloillustratori.blogspot.com/2015/06/carlo-e-sofia-chiostri-fofi.html>, Erişim tarihi: 08.03.2022.

Görsel 3. Ökse Otu Posta Pulları:

- a.** Courvoisier, “Noel Hatıra Pulu Noel Çiçekleri Serisi, Baliwick Gövdesi”, 1978, Guernsey. https://colnect.com/en/stamps/stamp/6227-Mistletoe_-_Viscum_albumChristmas_1978_Flowers-Guernsey, Erişim tarihi: 10.03.2022.
- b.** Corlett, “Ökse Otu Posta Pulu”, 1973, Yugoslavya. <http://windmills-ofyourmind.blogspot.com/2012/01/mistletoe-viscum-album.html>, Erişim tarihi: 10.03.2022.
- c.** Corlett, “Noel Hatıra Pulu”, 1999, Jersey. https://colnect.com/en/stamps/stamp/8369-Christmas_Plants_Mistletoe_Viscum_album-Christmas_1999_Festive_Foliage-Jersey, Erişim tarihi: 10.03.2022.
- d.** Schmid, “Pro Juventute Yardım Pulu”, 1997, İsviçre. https://colnect.com/en/stamps/stamp/23708-Mistletoe_Viscum_album, Erişim tarihi: 12.03.2022.
- e.** Pollard, “Ökse Otu Doğa Olaylarını Vurgulayan Pul”. 2013, Jersey https://colnect.com/en/stamps/stamp/362394-European_Mistletoe_Viscum_album-Frosts_and_nature-Jersey, Erişim tarihi: 8.03.2022.
- f.** Stephens, “Ökse Otu ATM Etiket Pulu”, 2014, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı. https://colnect.com/en/stamps/stamp/820528-Mistletoe_Viscum_album-Post_Go_Winter_Greenery-United_Kingdom_of_Great_Britain_Northern_Ireland, Erişim tarihi: 11.03.2022.
- g.** Schwarzenbach, “Pro Juventute Ormanın Zehirli Bitkileri”, 1974, İsviçre. https://colnect.com/en/stamps/stamp/22925-European_Mistletoe_Viscum_album-Pro_Juventute_Poisonous_plants_of_the_forest-Switzerland, Erişim tarihi: 10.03.2022.

Görsel 4. Ökse Otu Ev Dekorasyon ve Ev Aksesuarları:

- a.** D. Porthault Evi, “Ökse Otu Serigrafi Baskı Çarşaf”, 20. Yüzyılın ikinci yarısı, Fransa. <http://squarewithflair.blogspot.com/2010/12/merry-month-of-mistletoe.html>, Erişim tarihi: 28.02.2022.
- b.** C. F. A. Voyse, “Ökse Otu Duvar Kâğıdı”, 1900, Victoria Albert Müzesi. <http://collections.vam.ac.uk/item/O718691/wallpaper-design-c-f-a/>, Erişim tarihi: 24.02.2022.
- c.** Thesmar, “Ökse Otu Kâse”, 1891, Petit Palais Müzesi. [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andr%C3%A9-Fernand_Thesmar_\(Paris_1900,_mus%C3%A9e_du_Petit_Palais\)_14359382677.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andr%C3%A9-Fernand_Thesmar_(Paris_1900,_mus%C3%A9e_du_Petit_Palais)_14359382677.jpg), Erişim tarihi: 28.02.2022
- d.** Anonim, “Ökse Otu Motifli Mat Sırlı Beyaz Çini (İronstone) Sürahi”, 18. Yüzyıl, İngiltere. <http://squarewithflair.blogspot.com/2010/12/merry-month-of-mistletoe.html>, Erişim tarihi: 15.02.2022.
- e.** Delaherche, “Ökse Otu Vazo”, 1893, Cleveland Sanat Müzesi. <https://www.clevelandart.org/art/1997.288>, Erişim tarihi: 28.02.2022
- f.** Kont Harrachsche Cam Fabrikası, “Meyveli Ökse Otu Cam Vazo”, 1900’lü yıllarda, Neuwelt. https://www.liveauctioneers.com/item/3815824_602-vase-harrach-neuwelt-glass-art-deco-nouveau-old, Erişim tarihi: 28.02.2022

- g.** Murat, “Ökse Otu Tasarımlı Gümüş Çay Fincanı ve Fincan Tabacağı”, 1880, Fransa.
<https://www.ebay.co.uk/itm/194800389402?mkevt=1&mkcid=1&mkrid=710-53481-19255-0&campid=5338722076&customid=&toolid=10050>, Erişim tarihi: 10.03.2022
- h.** Murat, “Som Gümüş Art Nouveau Peçete Yüzüğü”, 1900, Fransa.
<https://www.ebay.com/itm/284351472907?hash=item4234ab250b:g:STcAAOSwUztgxRCP>, Erişim tarihi: 10.03.2022.
- ı.** Murat, “Art Nouveau Ökse Otu Gümüş Tütün Kutusu”, 1900, Fransa.
<https://www.etsy.com/listing/919035245/rare-charles-murat-sterling-silver>, Erişim tarihi: 14.03.2022.
- i.** Murat, “Ökse Otu Fransız Masa Mührü”, 1900, Fransa.
https://www.etsy.com/au/listing/1424740987/antique-french-wax-seal-stamp-mistletoe?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=charles+murat+silver&ref=sr_gallery-1-18&organic_search_click=1, Erişim tarihi: 16.03.2022
- j.** Gruber, “Ökse Otu Avize”, 1903-1904, Nancy Okulu Müzesi. <https://musee-ecole-de-nancy.nancy.fr/les-collections-2674/au-gui-lan-neuf-17383.html?cHash=018b2c00b1e611f15d88fe5cc258095c>, Erişim tarihi: 20.02.2022.
- Görsel 5.** Ökse Otu Aksesuar Tasarımı:
- a.** C. H. Meylan Brassus, “Ökse Otu Saat”, 1910, Amerika.
<https://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2012/important-watches-hk0385/lot.2270.html>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- b.** Plojoux Genève, “Ökse Otu Motifli Saat”, 1910, İsviçre.
<https://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2012/important-watches-n08882/lot.94.html>, Erişim tarihi: 15.03.2022.
- c.** Patek Philippe Saatleri, “Ökse Otu”, Yaklaşık 1900, İsviçre.
<http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2012/important-watches-n08882/lot.38.html>, Erişim tarihi: 15.03.2022
- d.** Michael Michaud Mücevher, “İncili Ökse Otu Broş ve Küpe”, <https://unikat-jewelry.com/collections/michael-michaud-jewelry-inspired-by-nature>, Erişim tarihi: 20.02.2022.
- e.** Oria, “Ökse Otu Kabartmalı Altın Madalyon”, Fransa.
<https://www.rubylane.com/item/896152-002805/French-antique-art-nouveau-gold-filled>, Erişim tarihi: 22.02.2022.
- f.** Quitte, “Gümüş Madalyon”, 19. Yüzyıl, Fransa. <https://www.rubylane.com/item/896152-003081/Antique-French-art-nouveau-mistletoe-compact#mz-expanded-view-1497704898880>, Erişim tarihi: 20.02.2022.
- g.** Anonim, “Ökse Otu Kemer Tokası”, 19. Yüzyılın Sonları 20. Yüzyılın Başları.
<https://www.skinnerinc.com/auctions/2531B/lots/183>, Erişim tarihi: 28.02.2022.
- h.** Krementz Co, “Art Nouveau Ökse Otu Broş”, 1900, Newark.
<https://tr.pinterest.com/pin/434878907781702511/>, Erişim tarihi: 18.02.2022
- ı.** Krementz Co, “Art Nouveau Ökse Otu Broş”, 1900, Newark.
<https://www.rubylane.com/item/2064227-Q12-00511/Krementz-Enamel-Natural-Pearl-Art-Nouveau?search=1&t=ab482fdb#mz-expanded-view-135059846882>, Erişim tarihi: 16.02.2022.

- i.** Krementz Co, “Art Nouveau Ökse Otu Broş”, 1900, Newark.
<https://www.ebay.ca//item/265280461023?hash=item3dc3f298df:g:L1QAAOSwalM5hlumP>,
Erişim tarihi: 18.02.2022.
- j.** Krementz Co, “Ökse Otu Altın Yüzük”, 1900, Newark.
<https://www.tadema-gallery.com/jewellery/d/mistletoe-ring/207519>, Erişim tarihi: 15.02.2022.
- k.** Vever, “Botanik İlhamı Ökse Otu Saç Tarağı”, 1900, Fransa. <https://www.design-is-fine.org/post/160615289299/vever-fr%C3%A8res-jewelry-comb-mistletoe-1900>, Erişim tarihi: 16.02.2022
- l.** Aygün, “Ökse Otu Temalı Eşarp”, 2021, Anadolu Ekolojisinden Tekstil Tasarımına Özgün Yaklaşımlar: Kütahya Örneği. Yayımlanmış Doktora Tezi, Isparta; Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Sanatta Yeterlik.